

курсів (на протидію концесійним угодам, які не володіють належними регулюючими функціями); систематизація норм і правил, що регламентують науково-технічні умови пошуків, розвідки і розробки родовищ нафти.

У сфері регулювання ринку інноваційних ресурсів, принаймні, на етапі її формування необхідно: відтворення системи державних науково-технічних центрів (з визначенням статусу цих інститутів, адекватного ринковим умовам); реалізація в рамках даних центрів інтеграційних програм з пріоритетних напрямів.

Висновки

Державне регулювання роботи нафтового комплексу має бути системним. Його ефективність залежить від того, наскільки узгоджені методи регулювання – як прямі, так і непрямі, наскільки адекватно і точно використовуються інструменти. Перекося економічної політики в фінансову сторону, непослідовні кроки у змінах податкової системи, нормативно-правової бази, недостатнє користування планових і програмних інструментів призводять до негативних наслідків, які виражаються в технологічній відсталості і зниженні конкурентоспроможності нафтової галузі загалом.

Слід зазначити, що тільки визначення пріоритетних напрямів державної інноваційної політики та відповідних програм, не зважаючи на їх важливість, не здатні просунути державу на шляху інноваційного розвитку. Головне завдання державного регулювання інноваційної діяльності, зокрема систем забезпечення вуглеводнями, полягає у створенні та використанні механізмів їх реалізації. Цілком зрозуміло, що успішна реалізація

інноваційних механізмів розвитку пов'язана з такими напрямами державного регулювання як створення нормативно-законодавчої бази, податкової політики, тарифної та цінової політики, забезпечення приватизаційних процесів, створення ринкових умов конкуренції, залучення інвестицій тощо.

Список використаних джерел

1. Кириллов В.И. Роль и механизмы государственного регулирования деятельности нефтяных компаний в области налогообложения, ценообразования и тарифной политики / В.И. Кириллов // Нефтепереработка и нефтехимия. №11 / 2002. – С. 7–8.
2. Бурлака Г.Г. Нефть и газ в современной экономике / Г.Г. Бурлака, Г.С. Поп. Киев: Институт биоорганической химии и нефтехимии, 2004. – 296 с.
3. Бутова Ю.Г. Инновационный рычаг нефтяной отрасли / Ю.Г. Бутова, Р.А. Косенков // Нефтепереработка и нефтехимия. №7 / 2002. – С. 6–11.
4. Нефтяная промышленность России – сценарии сбалансированного развития / [В.В. Бушуев и др.]; Союз нефтегазопромышленников России, Ин-т энергетической стратегии. – Москва: ИАЦ Энергия, 2010. – 160 с.
5. Корнеев А.В. Государственное регулирование в энергетике США / А.В. Корнеев. Институт США и Канады. – М.: Наука, 2004. – 156 с.
6. Гарифуллина З. А. Предприятия нефтяной отрасли как локомотив инновационного развития экономики России / З.А. Гарифуллина, Р. Р. Степанова // Молодой ученый. – 2013. – №4. – С. 192–196.
7. Жданов С.А. Особенности управления сложными социально-экономическими системами: зарубежный опыт / С. А. Жданов, А.М.Петров, Н.П.Коноваленко // [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=946>

Л.М. ГАНУЦАК–ЄФИМЕНКО,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом, Національний університет «Києво–Могилянська академія»

Стратегічні імперативи ефективного управління інноваційним розвитком підприємництва в Україні

У статті визначено узагальнені стратегічні імперативи ефективного управління інноваційним розвитком підприємництва в Україні, обґрунтовано об'єктивні джерела формування пріоритетів та виокремлено причини, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів у державі в сучасних умовах розвитку економіки.

Ключові слова: стратегічні імперативи, державні важелі, інноваційні процеси, інноваційний розвиток підприємництва.

Л.М. ГАНУЦАК–ЄФИМЕНКО,
к.э.н., доцент кафедры маркетинга и управления бизнесом, Национальный университет «Киево–Могилянская академия»

Стратегические императивы эффективного управления инновационным развитием предпринимательства в Украине

В статье определены стратегические императивы эффективного управления инновационным развитием предпринимательства в Украине, обоснованы объективные источники формирования приоритетов и выделены причины, препятствующие развитию инновационных процессов в государстве в современных условиях развития экономики.

Ключевые слова: стратегические императивы, государственные рычаги, инновационные процессы, инновационное развитие предпринимательства.

L.M. GANUSCHAK–EFIMENKO,
PhD of economic, departments of marketing and business management of the National university of Kiev–Mohyla academy

Strategic imperatives of effective management innovative development of enterprise in Ukraine

In the article the strategic imperatives of effective management innovative development of enterprise are certainly generalized in Ukraine, grounded ob"ektivni sources of forming of priorities and reasons which hinder development of innovative processes in the state in the modern terms of development of economy are selected.

Keywords: are strategic imperatives, state levers, innovative processes, innovative development of enterprise.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Постановка проблеми. Побудова інноваційної моделі економіки та інформаційного суспільства вимагає зусиль за створення сприятливих умов для здійснення науково-технічної та інноваційної діяльності. Це вимагає законодавчих зусиль не лише на рівні реалізації інноваційної стратегії соціально-економічної політики держави через прийняття і виконання прогнозів та програм соціально-економічного розвитку, цільових економічних та науково-технічних програм, а й на рівні створення правового поля для міжнародного співробітництва по вирішенню найактуальніших питань розвитку суспільства і формуванню відповідних організаційних механізмів.

Практична реалізація стратегічного курсу на інноваційний розвиток України має ґрунтуватися на усвідомленні необхідності органічного поєднання цілеспрямованого впливу держави на розвиток економіки з ринковими механізмами її функціонування. Держава має бути організатором та учасником активних інноваційних перетворень в економіці України.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В умовах глобалізації процесів економічного розвитку країни підвищення конкурентоспроможності економіки через інноваційність має стратегічне значення.

Вибір шляху інноваційного розвитку та формування державної інноваційної політики для уряду будь-якої держави починається з визначення імперативів як основоположних, базових елементів державної політики, з яких починається її формування і якими визначаються її магістральні напрями.

Як свідчить досвід технологічно розвинутих країн, глибоко продуманий механізм обґрунтування та визначення пріоритетів на державному рівні і надійний моніторинг їх реалізації стають обов'язковою умовою ефективності інноваційної політики.

Пріоритетні напрями формуються під впливом національно-економічних, політичних, екологічних та інших чинників.

Вони реалізуються у вигляді важливих міжгалузевих проєктів і програм зі створення, освоєння та поширення технологій, що здатні кардинально змінити технологічний базис економіки.

Метою статті є обґрунтування процесу ефективного управління інноваційним розвитком підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить світовий досвід, формування інноваційної системи неможливо без активної участі держави. Варто враховувати, що роль держави у становленні інноваційної економіки значно більше ніж при регулюванні звичайної економічної політики. Саме тому необхідно передбачати розробку стратегії переходу до інноваційної моделі розвитку на основі використання методів наукового планування на всіх рівнях управління і підвищення рівня інноваційної культури.

Регулююча економічна та соціальна роль держави у сучасному суспільстві акумулює функції державних органів з регулюванні інновацій.

До найважливіших з них відносяться:

- акумулювання коштів на наукові дослідження та інновації. Необхідна концентрація ресурсів може досягатися за рахунок як дії загальних механізмів перерозподілу через бюджет, так і формування спеціальних фондів. Ця функція може здійснюватися шляхом не лише безпосереднього фінансування інноваційних процесів з державних коштів, а й сприяння акумулюванню ресурсів у приватних, акціонерних, змішаних, суспільних і міжнародних структурах. У ряді випадків

держава може концентрувати як фінансові кошти, так і необхідні для здійснення інновацій інтелектуальні та матеріально-технічні ресурси;

- координація інноваційної діяльності. Перед державою виникає завдання визначити загальні стратегічні орієнтири інноваційних процесів. З метою їх досягнення держава сприяє кооперації та взаємодії різноманітних інститутів у здійсненні інновацій. Державні структури формують єдиний технологічний простір, що забезпечує сумісність нововведень. Крім того, актуальними завданнями є координація у часовому аспекті, яка б синхронізувала нововведення по технологічних ланцюжках і стадіях науково-інноваційного циклу, а також пом'якшення циклічності інвестиційних і інноваційних процесів;

- стимулювання інновацій. Центральне місце тут займають заохочення конкуренції, різноманітні фінансові субсидії та пільги учасникам інноваційних процесів. Велике значення має часткове або повне державне страхування інноваційних ризиків. Держава здатна здійснювати «інноваційний тиск» на господарюючих суб'єктів введенням санкцій за випуск застарілої продукції або використання застарілих технологій;

- створення правової бази для інноваційних процесів. Важливим є не лише розробка формування необхідного законодавчого регулювання, що з'єднає його стабільність і своєчасне коректування відповідно до суспільних і технологічних змін, а й створення реально діючих механізмів, які забезпечать його дотримання;

- кадрове забезпечення інновацій. Зміст програм навчання у державних навчальних закладах повинен сприяти як розвитку творчого потенціалу генераторів інновацій, так і сприйнятливості фахівців до нововведень;

- формування науково-інноваційної інфраструктури. Держава забезпечує створення відповідного законодавчого поля та формування інфраструктури ринку інновацій [4].

В інституціональному забезпеченні інноваційних процесів, насамперед, виділяється створення державних організацій та підрозділів, що виконують науково-дослідні розробки і здійснюють нововведення у галузях державного сектора економіки (оборона, охорона здоров'я та ін.). Держава також сприяє поширенню в економіці організаційних структур, найбільш ефективних з погляду продукування та впровадження інновацій (великих корпорацій, малого бізнесу);

- регулювання соціальної та екологічної направленостей інновацій. З одного боку, держава має надавати особливу підтримку нововведенням, що забезпечують соціальну стабільність і підтримку екологічної рівноваги, а з іншого боку, тільки на державному рівні можливо запобігти негативним впливам, пов'язаним з науково-технічним прогресом, та нейтралізувати їх наслідки.

Пріоритет інновацій над традиційним виробництвом передбачає визнання за наукою провідної ролі у системі продуктивних сил. Тільки використовуючи на практиці результати наукових досліджень, можна забезпечити конкурентоспроможність продукції та самих підприємств.

Свобода наукової та науково-технічної творчості в контексті інноваційної діяльності забезпечується відповідними законодавчими актами та Конституцією держави.

Інтеграція наукової, науково-технічної діяльності та освіти зміцнює взаємозв'язки між системою освіти та науково-

виробничими системами, що дає змогу прискорити впровадження інновацій у виробництво, а наукову діяльність орієнтувати на вирішення виробничих проблем.

Принцип підтримки конкуренції у сфері науки, техніки та інноваційної діяльності означає поєднання стимулювання з функціонуванням інноваційних структур в умовах конкурентного середовища.

Держава має стимулювати інноваційну активність, сприяти розвитку науки, малого інноваційного підприємництва та обмежувати діяльність підприємств-монополістів через антимонопольне законодавство. Зростає чисельність інноваційних фірм, які конкурують між собою, що стимулює інноваційний розвиток.

Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках забезпечує вирішення глобальних першочергових проблем інноваційної діяльності, розроблення відповідних програм з урахуванням інноваційного потенціалу держави, які становлять основу сучасного технологічного прогресу.

В Україні держава здійснює регулювання інноваційною діяльністю через реалізацію відповідної інноваційної політики, яка включає сукупність законодавчих та нормативних актів і заходів, що мають забезпечити створення сприятливого інноваційного клімату у державі [1].

Інноваційна політика є складовою частиною соціально-економічної політики. Вона повинна об'єднувати загальними завданнями науку, техніку, виробництво, споживання, фінансову систему, освіту і має орієнтуватися на використання інтелектуальних ресурсів, розвиток високотехнологічних виробництв та пріоритетів економіки.

Є три головні об'єктивні джерела формування пріоритетів:

1. Зростаюча обмеженість виробничих ресурсів і виникнення на цій основі проблем поточної і передбачуваної незбалансованості у народному господарстві. Чим більше обмежений будь-який вид ресурсу, тим більшою мірою науково-технічна діяльність повинна бути сконцентрована на економії і заміщенні даного виду ресурсу.

2. Створення і впровадження новітніх технологій, організаційно-технічних заходів, які дозволяють забезпечити вирішення питання обмеженості ресурсів та досягнення більш високих результатів розвитку за мінімальний проміжок часу.

3. Усунення або зменшення ступеня впливу соціальних обмежень, пов'язаних із здоров'ям, умовами праці і побуту людини, необхідність підтримки екологічної рівноваги.

Серед пріоритетів, що мають велике значення для інноваційного розвитку економіки, можна виділити:

1) науково-технічні пріоритети вищого порядку. Основним критерієм їх відбору є відповідність конкретним цілям розвитку суспільства у ближчій і більш віддаленій перспективі;

2) окремі інноваційні проекти, які пов'язані з вирішенням завдань короткотермінового характеру, але мають велику актуальність для галузі, суб'єктів господарювання.

Крім державних напрямків пріоритетів формуються також аналогічні їм напрями на рівні регіонів.

Серед пріоритетів виділяються: ресурсозберігаючі технології, нові матеріали та джерела енергії; підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудування і радіоелектроніки, розширення експорту і заняття нових ніш світового ринку; імпортозаміщуючі виробництва; інформатика, теле-

комунікації і зв'язок; енергетика і транспорт; переробка і зберігання сільськогосподарської продукції; охорона навколишнього середовища.

У сучасних умовах, коли розвиток науки і техніки досяг виключно великих масштабів, жодна з держав, навіть такі як США, Японія, Німеччина, Росія, з їх великим науковим та ресурсним потенціалом не в змозі на однаковому рівні забезпечити розвиток всіх напрямків науки і техніки. Обов'язково стає наявність широких зв'язків із зовнішнім світом, науково-технічної спеціалізації, участь у світовому розділі праці, ефективне використання зарубіжного науково-технічного досвіду [8]. Це потребує розвитку міжнародного співробітництва, насамперед різних міжнародних програм.

Перехід України до ринкової системи господарювання призвів до зміни розуміння місця та основної мети інноваційної політики на підприємстві. Новій системі притаманне планування на мікрорівні, тобто підприємство самостійно визначає, з ким, як, коли, для кого і яким чином працювати. Особливість інноваційної діяльності в ринкових умовах полягає передусім в її орієнтації на попит споживача. Вирішення внутрішніх інноваційних завдань підприємства як виробника так чи інакше має підпорядкований характер. За умов конкуренції сильні позиції матиме підприємство, яке гнучко реагує на потреби ринку та спроможне задовольнити нову потребу або ж запропонувати новий чи поліпшений засіб задоволення існуючої. Тобто йдеться про інновацію, яка стає ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства, а інноваційна політика – основою політики підприємницької.

Цікаво, що ідею нового технічного вирішення або шлях до нього підказують потреби ринку (45%), умови виробництва (30%) та аналіз технічних можливостей (21%) [5].

Кінцевою метою ринкових перетворень, як відомо, є створення в Україні соціально орієнтованої та внутрішньо збалансованої національної економіки, що може органічно інтегруватися у системи міжнародного поділу праці та посісти відповідне місце серед розвинених країн світу. Реалізація цієї стратегії, виходячи з реалій сучасного становища України, можлива лише за умов упровадження науково обґрунтованої державної політики структурної переорієнтації економіки, що має інноваційно-інвестиційну спрямованість.

Висновки

Головними пріоритетами державної політики України є [1]:

– у сфері наукового розвитку: фундаментальна наука, прикладні дослідження і технології, в яких Україна має значний науковий, технологічний, виробничий потенціал і які здатні забезпечити вихід вітчизняної продукції на світовий ринок; вища освіта, підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку; наукове забезпечення вирішення проблем здоров'я людини та екологічної безпеки; система інформаційного та матеріально-технічного забезпечення наукової діяльності;

– у сфері технологічного розвитку: дослідження та створення умов для високопродуктивної праці та сучасного побуту людини; забезпечення медичних закладів медичною технікою, а населення – лікарськими препаратами, засобами профілактики і лікування; розроблення ресурсо-, енергозберігаючих технологій; сучасних технологій і техніки для електроенергетики, пе-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

перобних галузей виробництва, передусім агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловості;

– у сфері виробництва: формування наукомістких виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо); створення конкурентоспроможних переробних виробництв; технологічне та технічне оновлення базових галузей економіки держави; впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів.

Основним механізмом реалізації пріоритетних напрямів мають бути загальнодержавні та галузеві наукові і науково-технологічні програми.

У нашій країні є високий науково-технічний потенціал визнаних у світі власних наукових шкіл та унікальних технологій розроблення нових матеріалів, біотехнології, радіоелектроніки, фізики низьких температур, ядерної фізики, електрозварювання, технологій у галузі інформатики, телекомунікацій та зв'язку тощо. Для збереження та примноження цього потенціалу в Україні прийнято низку національних комплексних програм.

Для України поки що характерні відсутність радикальних (базових) інновацій, незначна кількість інноваційної продукції принципової новизни, низька інноваційна активність підприємств. Наприклад, нові технічні рішення на рівні винаходу були використані у процесі створення лише 9% загальної кількості зразків нової техніки.

До основних причин, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів у державі, належать такі:

– відсутність цілісної кодифікованої системи законодавства, яке має врегулювати правовідносини у сфері інноваційної діяльності;

– розрив між необхідним обсягом інвестиційних ресурсів для інноваційної реструктуризації економіки та фактичним їх обсягом;

– великий ризик розробки та освоєння інновацій і відсутність механізмів щодо покриття та страхування цих ризиків;

– низький рівень підготовленості керівників та персоналу на мікро – і макрорівнях до здійснення управління інноваційним процесом на всіх стадіях його життєвого циклу;

– недостатність інформації про новітні технології, пропозиції, їх трансфер та кон'юнктуру інноваційного ринку.

Унаслідок дії зазначених та інших причин, які гальмують інноваційний розвиток країни, раніше створений науково-технічний потенціал залишається без попиту, що призводить до його руйнації і стагфляції економіки.

Практична реалізація стратегічного курсу на інноваційний розвиток України повинна ґрунтуватися на органічному поєднанні цілеспрямованого впливу держави на розвиток економіки з ринковими механізмами її функціонування. Держава має бути організатором та учасником активних інноваційних перетворень в економіці України на основі використання методів наукового планування на всіх рівнях управління, підвищення рівня інноваційної культури.

Виходячи з цього автором визначено узагальнені стратегічні імперативи ефективного управління інноваційним розвитком підприємництва в Україні:

– адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності;

– переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача;

– створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва;

– системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства.

Список використаних джерел

1. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України: [Текст] / Б. Патон // Вісник НАН України. – 2001. – №2. – С. 11–16.

2. Петик М. Україна в сучасних глобалізаційних процесах: [Текст] / М. Петик // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 530–539.

3. Петренко В.П. Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління: [Текст] / В.П. Петренко. – Л.: ПП Курилюк В.Д., 2009. – 196 с.

4. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України: [Текст] / М. Петрина // Економіка України. – 2006. – №8. – С. 35–40.

5. Приходько Т. Структурні зміни та економічне зростання у середньостроковій перспективі: [Текст] / Т. Приходько, М. Скрипниченко // Економіст. – 2002. – №4. – С. 22–31.

6. Пріоритети та інструменти інноваційного розвитку України: [матеріали засідання круглого столу, 18 грудня 2002 р.] / Національний Інститут стратегічних досліджень НАНУ. – К.: Альтерпрес, 2003. – 46 с.

7. Розвиток інноваційної діяльності та трансферу технологій протягом 2008–2009 років: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/science/innovation/rozzv_2008-2009.doc

8. Сільченко І.А. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку: [Текст] / І.А. Сільченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – №1(9). – С. 31–35.